

יונה פרק ד'

(1) מלכים א פרק יט פסוק ד

והוא הלך במדבר דרך יום ויבא וישב תחת רתם אחד ושאל את נפשו למות ויאמר רב עתה ה' קח נפשי כי לא טוב אנכי מאבתי:

(2) רבנו בחיי על שמות פרק לב פסוק לב

הוא שכתוב במקום אחר (במדבר יא, טו) הרגני נא הרג אם מצאתי חן בעיניך, והוא לשון הצדיקים המצטערים הדואגים על חייהם, וכן אמר אליהו קח נפשי כי לא טוב אנכי מאבותי (מלכים א יט, ד), וכן יונה בן אמיתי אמר קח נא את נפשי ממני כי טוב מותי מחיי (יונה ד, ג).

(3) בינה לעיתים דרוש י"א

ועתה ה' קח נא את נפשי ממני כי טוב מותי מחיי . ומלת ממני מיוחדת . וגם איך אמר טוב מותי מחיי . אמנם יראה כי המתגבר על עצמו וכובש מדותיו לבלתי התפעל תמה שלא יארח הנה זה האל אדון וגביר על נפשו והוא מסורה בידו ונקרא בעל נפש . כאלמדו ושמת סכין בלועך אם בעל נפש אלה. כי הוא מונע אותה ומכריח' כפי רצונו הטוב . אבל הבלתי כובש. שהוא נמנע ונכנע אל ההתפעלות. אינו הוא השליט על נפשו והרי הוא ביד זולתו . ע"ד מה שפירשנו בפ' ואכלת ככל אשר תאווה נפשך . דרשהו במקומו . ויונה ע"ה היה חושש כי שמה מרוב הצער וההתפעלות תלילה יאל מגדר שלמותו עד שלא יוכל לשלוט בנושאו באופן שיטעה מעשים אשר לא יעשו . ויהיה חת בחייו . ע"כ שאל ממנו ית' קח נא בעת הזאת עתה את נפשי ממני בעודה בראשי שתקחנה ממני ומידי . קודם שתכנס תחת רשות בעל ואדון נכרי שאז תהנה ממנו ומידו לא ממני .

(4) רד"ק יונה פרק ד פסוק ד

ויאמר ה' ההיטב חרה לך - אם חרה לך מאד ולא אמר לו עוד אלא ר"ל עוד אראך אות שאינו מן הדין שיחרה לך על סליחותי לשבים והיטב ענינו חוזק הענין וכן ואכות אותו טחון היטב שברו היטב ויש מפרשים אם הטוב שאני עושה להם חרה לך וי"ת כמו מאד הלחדא:

(5) מלבי"ם על יונה פרק ד פסוק ד - חלק באור הענין

ויאמר ה' ההיטב חרה לך - א"ל למה חרה לך מפני שיחשבו אותך כנביא שקר על שלא נתקיימה נבואתך, וכי הייתי מתנבא על דבר טוב שיחרה לך שלא נתקיים הנבואה, שאן היה הנבואה על היטב ולא נתקיימה אז יוחזק הנביא לנביא שקר כי היעוד הטוב הבא ע"י נביא מוכרח שיתקיים בכל אופן אף שהעם ירעו מעשיהם, משא"כ ביעידת הרע שאם ישונו בתשובה תבטל הגזרה ולא יכזב הנביא בזה, וכמו שהתבאר בדברי ירמיה לחנניה בן עזור ירמיה כ"ח:

(6) תלמוד בבלי מסכת שבת דף כא עמוד א

ולא בשמן קיק וכו'. מאי שמן קיק? .. ריש לקיש אמר: קיקיון דיונה. אמר רבה בר בר חנה: לדידי חזי לי קיקיון דיונה, ולצלוליבא דמי, ומדפסקי רבי, ועל פום חנותא מדלן יתיה, ומפרצידויה עבדי משחא, ובענפויה ניין כל בריחי דמערבא.

(7) רד"ק יונה פרק ד פסוק ו

וקיקיון - ... פי' רבינו שמואל בן חפני שהוא עשב הנקרא בלשון ערבי אלכרו"א ופי' צלוליבא מצאתי בתשובת הגאונים אילן סרק ויש במקומינו הרבה ועושה גרעינים ועושין מהן שמן וכל מי שיש לו צנה הרבה שותה ממנו

ושמו בלשון ערבי אלכרו"ע:

8) ילקוט שמעוני יונה רמו תקנא

מה עשה הקב"ה העלה קיקיון על ראש יונה בלילה ובשחרית עלו עליו רע"ה עליו וצל כל עלה ועלה ארבעה זרת וטפח, ארבעה אנשים יכולים לישיב בצלו תחת הקיקיון לכבוש את השמש, זימן הקב"ה תולעת והכה את הקיקיון ויבש ומת וזובין ויתושין שרויין עליו ומצערים אותו מכל צדדים עד שבקש נפשו למות באותה שעה זלגו עיניו דמעות כמטר לפני הקב"ה, ואמר לו יונה מפני מה אתה בוכה יש לך צער על זה שלא גדלתו לא הכנסת בתוכו זבל ולא השקית בו מים לילה אחד חיה ולילה, אחת יבש כך חסת עליו ואני לא אחוס על נינוה העיר הגדולה, באותה שעה נפל על פניו ואמר הנהג עולמך במדת רחמים דכתיב לה' אלקינו הרחמים והסליחות:

9) ספר כד הקמח כפורים [א]

והנה שמחת יונה על הקיקיון דומה לשמחת בני אדם בקניני העוה"ז אשר אין להם קיום שאין ראוי לשמוח בקנינים ולא להצטער עליהם באבדם ומפני שמחתו ששמח על עסקי העוה"ז באהבתו להראות מיעוטי תולדותם ומיעוטי הנאתם וחלישות כחם כדי להתגלגל מזה אל הפלילה ששאל למעלה, ולפרש הענין הזה הוא אומר וימן האלקים תולעת והתולעת הזה הוא דמיון הימים והלילות האוכלות תמיד חיי בעלי חיים ומאבידות את ימיהם בהתגלגלם עליהם ואינם יודעים עד בא עתם פתאום.

10) קובץ מאמרים - מעשה אבות סימן לבנים (כ"ב)

והקדוש בעל ח"ח ז"ל היה אומר שבעת האחרונה אנו רואים דברים אשר בהשקפה ראשונה ידמה כי לא נראה ולא נשמע כן מעולם אבל באמת אין כל חדש תחת השמשן אלא שההבדל בין זמננו זה לזמנים הקודמים כי גלגל הזמן סובב במהירות ומה שנעשה בדורות הקודמים במשך מאות שנים נעשה כעת במשך זמן קצר מאד וע"כ הדברים בולטים ומורגשים ביותר השינויים מאתמול עד היום וא"כ גם המאמר תיסרך רעתך מתקיים כעת במהירות יותר מבדורות הקודמים ואמיתת דברים אלו ניכרת לעין כל רואות בענין גלגל הזמן של עניות ועשירות אשר לפנים העשירות אצל מי שהוא התקיימה במשך דור שלם או גם שתי דורות ומה אנו רואים כעת העשירות היא כקיקיון דיונה אשר בין לילה היה ובין לילה אבד וכן בהשינוי שנעשה בעולם במצב המדינות וממשלותיהן ובכלל אנו רואים כי העת היא עידן ריתחא בעולם ומדה"ד מתוחה על שונאי ישראל וא"כ הסכנה מהקאת הארץ קרובה יותר בימינו' מאשר היה בדורות הקדמונים

11) רד"ק יונה פרק ד פסוק י

אשר לא עמלת בו ולא גדלתו - הדבר שיעמול בו האדם הוא עצב יותר באבדו ואעפ"י שהא-ל ית' לא עמל ביצירת הנבראים דברה תורה כלשון בני אדם להבין השומעים:

12) בראשית רבה (וילנא) פרשה לג ד"ה א ויזכור אלקים

א"ל תיפח רוחיה דההוא גברא לא בזכותכו נחית מטר ולא בזכותכו שמשא דנחה עליכו אלא בזכותיה דבעירא דכתיב (תהלים לו) אדם ובהמה תושיע ה', אדם בזכות בהמה תושיע ה'

13) אברבנאל על יונה - פרק ד (יא)

וא"ת שהם עובדים ע"ז ושלא שבו ממנה הנה הם כדמות ב"ח בלתי מדברים כי אחרי שאין להם תורה ולא נצטוו בה וחלק השם צבא השמים לכל העמים ומפני זה אין ראוי שיענשו עליה, ולזה אמר יש בה הרבה משתים עשרה רבוא אדם אשר לא ידע בין ימינו לשמאלו ובהמה רבה שלא אמר זה על התינוקות כדברי המפרשים כי הנה בעיר הנדחת היו נדונים התינוקות בחטאת אביהם כי הם איברי האדם וחלקו, אבל אמר זה אל אנשי נינוה כולם שהיו בתוך העיר

יונה פרק ד'

הרבה משתים עשרה רבוא אדם מבלי תורה ולכן בענין הע"ז לא ידעו בין ימינם לשמאלם והם כבהמה רבה, אמנם ישראל שעמדו על הר סיני ונצטוו על הע"ז ושמעו מפי הגבורה לא יהיה לך אלקים אחרים על פני אין ראוי לפוטרו בענין הע"ז כמו לאנשי נינוה.

14 אברבנאל על יונה - סוף פרק ד

והנה מתקני ההפטרות סמכו לנבואה הזאת שלשה פסוקים אחרים שהם מנבואת מיכה והם מי אל כמוך וגומר, וענינם שהקדוש ברוך הוא לנינוה לא היה עובר על פשע מוחל וסולח בהחלט אבל האריך להם אפו עד שנחרבו אחר כך ע"י נבוכדנצר, אבל לישראל בשובם אליו אינו כן כי הוא נושא עון ועובר על פשע לחלוטין

15 שולחן ערוך אורח חיים סימן תרכב סעיף ב

ומוציאין ספר תורה וקורין שלשה (ז) בפרשת עריות עד סוף הפרשה, והשלישי מפטיר ביונה ומסיים: מי קל כמוך, ומברך לפניה ולאחריה; ואם חל בשבת מזכיר בה של שבת, וחותרם בשל שבת.

16 משנה ברורה סימן תרכב ס"ק ז

בפ' עריות - משום שנפשו של אדם מחמדתן ואם יש אחד שנטמא יחזור בתשובה ומפטיר ביונה שמדבר מן התשובה ועוד שאין יכולין (ו) לברוח מן הש"י. אחרונים:

17 שער הציון סימן תרכב (ו)

וכונתם כי האדם חושב כמה פעמים לייאש א"ע שאין יכול לתקן בשום אופן וע"כ יתנהג תמיד באופן א' ואם יגזור עליו הקב"ה למות ימות אבל טעות הוא שסוף דבר יהיה כל מה שהקב"ה רוצה מנפשו שיתקן מוכרח הוא לתקן ויבוא עוד פעם ופעמים לעוה"ז ובע"כ יוכרח לתקן וא"כ למה לו כל העמל למות ולסבול חיבוט הקבר ושאר צרות ולחזור עוד הפעם וראיה מיונה שהקב"ה רצה מאתו שילך וינבא והוא מיאן בזה ונס לים מקום שלא ישרה עליו עוד השכינה לנבאות כידוע וראינו שנטבע בים ונבלע בדג והיה שם במעיו כמה ימים ולפי הנראה בודאי לא יכול להתקיים דברי הש"י ומ"מ ראינו שסוף דבר היה שרצון הש"י נתקיים וילך וינבא כן הוא האדם בעניניו וזהו שאמרו באבות ואל יבטיחך יצרך שהשאול בית מנוס לך שע"כ אתה נוצר וכו':